

А.КЛЮЧКОВИЧ (Ужгород)

ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ 2010 р. В ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ ТА СЛОВАЧЧИНІ: АНАЛОГІІ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Попри те, що вже сімнадцять років Чехія і Словаччина розвиваються окремо, як самостійні держави, між країнами, між їх громадянами залишається чимало спільного, що знаходить свій вияв у різних сферах суспільної діяльності, в т.ч. в політичній (електоральній). Адже партії та вибори як інститути артикуляції та представництва інтересів громадян покликані фіксувати і відображати базові настрої суспільства, що стосуються всіх сфер його життєдіяльності. В цьому контексті цікавими є парламентські вибори 2010 р., які відбулися 28-29 травня в Чеській республіці (ЧР) та 12 червня в Словаччині. Ці вибори продемонстрували, що електоральна мотивація населення цих країн має схожу політико-культурну основу, громадян турбують подібні соціально-економічні проблеми, тому вони (словаки і чехи) й роблять подібний політичний вибір. Крім того означені парламентські вибори цікаві в контексті збагачення теорії та практики формування парламентських коаліцій, простеження динамічності змін в партійній системі. Актуалізує дослідження даного питання і резонансність виборів в ЗМІ, різнобіжність соціологічних прогнозів і, зрештою, неоднозначність суспільних та наукових оцінок результатів.

В рамках даної статті ставиться за мету простежити подібності та відмінності в електоральних симпатіях, структуруванні парламентів та формуванні коаліцій в Чехії та Словацькій республіці (СР) в контексті порівняльного аналізу результатів парламентських виборів 2010 року.

Вибори до т.зв. «нижньої» палати Чеського парламенту – *Палати депутатів (Poslanecká sněmovna České republiky)* і до однопалатної *Національної Ради Словацької республіки (Národná rada Slovenskej republiky)* відбулись практично одночасно, з різницею в два тижня, що дозволяє зафіксувати сталі значення для двох країн протягом єдиного визначеного проміжку часу, тим самим забезпечується оптимальна можливість для порівняння результатів і політичних наслідків виборів.

Також інституціональні умови електорального процесу доволі схожі, оскільки вибори до парламентів цих країні відбуваються за пропорційною виборчою формулою.

Задаючи базові кількісно-якісні параметри аналізу суб'єктів виборчого процесу 2010 р., слід відмітити, що в обидвох країнах представлений широкий ідеологічний спектр партій від комуністично-орієнтованих до націоналістичних політичних сил.

У виборчих змаганнях за мандати двохста членів Палати депутатів ЧР взяли участь 25 політичних сил, але до парламенту пройшли представники п'яти політичних сил (див.табл.1).

Таблиця 1

Партійне представництво в Палаті депутатів ЧР за результатами виборів 2010 р. [3].

Партії	Голоси виборців (у %)	Парламентські мандати	Зміни порівняно з виборами 2006 р. (+/-)	
			голоси	мандати
Чеська соціал-демократична партія (ЧСДП)	22,08	56	-10,24	-18
Громадянська демократична партія (ГДП)	20,22	53	-15,16	-28
Традиція Відповідальність Процвітання 09 (ТВП 09)	16,7	41	+16,70	+41
Комуністична партія Чехії та Моравії (КПЧМ)	11,27	26	-1,54	+/-0
Справи громадські	10,88	24	+10,88	+24

В парламентських виборах до Національної Ради СР взяло участь 18 політичних суб'єктів, однак п'ятивідсотковий виборчий бар'єр подолали тільки шість політичних сил (див. табл. 2).

Таблиця 2

Партійне представництво в Національній Раді СР за результатами виборів 2010 р. [15].

Партії	Голоси виборців (у %)	Парламентські мандати	Зміни порівняно з виборами 2006 р. (+/-)	
			голоси	мандати
Напряма – соціальна демократія (Напряма-СД)	34,79	62	+5,65	+12
Словацький демократичний та християнський союз / Демократична партія (СДХС)	15,42	28	-2,93	-3
Свобода і солідарність (СіС)	12,14	22	+12,14	+22
Християнсько-демократичний рух (ХДР)	8,52	15	+0,21	+1
Міст	8,12	14	+8,12	+14
Словацька національна партія (СНП)	5,07	9	-6,66	-11

Аналізуючи результати виборів та їх політичні наслідки, можемо простежити наступні аналогії та особливості виборчого процесу 2010 року.

1. *Переможець виборів програє при формуванні урядової коаліції («переможець в опозиції»).*

Як в Чеській республіці, так в Словаччині, найбільшу кількість голосів, і відповідно депутатських мандатів, серед усіх учасників виборів отримали лівоорієнтовані партії – ЧСДП і Напряма-СД, однак отримані результати не дали їм змогу сформуванню проурядову більшість в парламенті.

В контексті співвідношення результатів цих політичних сил, слід відмітити особливість щодо росту/зниження електорального показника в порівнянні з минулими виборами 2006 р. Попри коаліційну невдачу, за результатами виборів 2010 р. Напряма-СД здобув на 5% голосів більше, ніж на виборах 2006 р. Тоді як Чеська соціал-демократична партія значно послабила свої позиції, отримавши тільки 22 % голосів – найнижчий свій результат за час існування самостійної Чеської республіки, а також на 10% голосів менше, ніж на виборах 2006 р.

На слабких результатах ЧСДП (*Česká strana sociálně demokratická – ČSSD*) позначилася, насамперед, непродумана виборча кампанія соціал-демократів на чолі з І.Пароубеком. Зокрема сумніви у виборців і привід для застосування антитехнологій конкурентами стимулювали соціально-демагогічні гасла і обіцянки ЧСДП, що неоднозначно сприймалися в умовах бюджетної кризи, а також агресивний стиль ведення виборчої кампанії. І.Пароубека і його партію не підтримало насамперед молоде покоління (т.зв. «*Rhánomek Jirí Paroubek*») [5, с.3]. Слід також відмітити, що результат ЧСДП є значно нижчим, ніж прогнозували соціологи.

Попри зростання парламентського представництва (62 мандати), за результатами виборів у колишньої владної партії прем'єр-міністра Р.Фіцо «*Напряма-СД*» (*SMER - sociálna demokracia*) звужений коаліційний потенціал. Хоча ще на початку 2010 року важко було припустити можливість створення коаліції без партії «*Напряма-СД*». Колишні коаліційні партнери партії (СНП та НП-РЗДС) зазнали електоральної поразки, а правоцентристські партії відмовилися від співпраці з Напрямом-СД. В

цьому контексті словацький політолог Г.Месежніков (*Inštitút pre verejné otázky*) порівнює успіх Напряму-СД з найбільшою «Пірровою перемогою» за двадцятилітню історію словацької політичної сцени [6, с.1]. Оскільки сам Напряму-СД своєю масивною пропагандистською кампанією мобілізував на свою користь потенційних виборців СНП та НП-РЗДС, тим самим знищивши передумови для продовження колишньої націонал-популістської коаліції [6, с.1]. Професор Д.Малова (*Univerzita Komenského*), аналізуючи слабкі результати СНП та НП-РЗДС, бачить причини поразки обидвох партій у минулій та перспективній коаліційній співпраці з Напрямом-СД [9]. Таким чином вибори 2010 р. знаменували собою закінчення правління ліво-популістської команди на чолі з Р. Фіцо.

2. Урядові коаліції сформували правоцентристські політичні сили.

В обидвох країнах загальною перемогою на парламентських виборах здобули правоцентристські політичні сили, що дозволило їм сформувати парламентську більшість.

В Палаті депутатів ЧР три правоорієнтовані політичні сили (ГДП, ТВП 09 та Справи громадські) здобули разом близько 48% голосів, що дозволило їм сформувати парламентську більшість (118 зі 200 мандатів).

На чолі уряду став П. Нечас – лідер ГДП. *Громадянська демократична партія (Občanská demokratická strana – ODS)* – одна домінуючих сил чеської партійної системи – понесла на виборах значні втрати (на 15% менше, ніж на виборах 2006 р.), зумовлені як посиленням конкуренції за ліберально-орієнтований сегмент виборців, так і зростанням внутріпартійної конфліктності та резонансною корупційних партійних скандалів.

Склад урядової коаліції в Словаччині формують чотири право-поміrkовані політичні партії – СДХС/ДП, СіС, ХДР, Міст, які представляють консервативну, ліберальну, християнсько-демократичну ідеології та інтереси угорської нацменшини. Разом коаліція отримала більшість в кількості 79 з 150 депутатських мандатів Національної Ради СР.

Уряд очолила І.Радічова, яка очолювала виборчу кампанію партії «Словацький демократичний та християнський союз / Демократична партія» (*Slovenská demokratická a kresťanská únia/Demokratická strana – SDKÚ-DS*). Християнські демократи вже мають досвід урядової діяльності в 1998-2006 рр. Тодішні їх реформи прискорили демократичні перетворення, пошавили економічний розвиток Словаччини і в результаті пришвидшили вступ країни до ЄС.

Водночас між новими урядовими політичними силами як в ЧР, так і СР, є чимало суперечностей, тому наскільки їм вдасться узгодити свої позиції, залежить стабільність та довготривалість їх співпраці. Політолог М.Косий (*Univerzita Komenského*), оцінюючи шанси коаліції з правоцентристських партій в СР, вказує, що процес співпраці буде складний, але більшість з членів коаліції вже має досвід у сфері управління [9]. Позитивним є також те, що в обидвох країнах прем'єрські посади зайняли політики, що вже працювали на вищих урядових посадах у якості міністрів.

Порівнюючи кількісний склад парламентських коаліцій, слід відмітити, що позиції правоцентристської коаліції в Словаччині є більш хиткими (79 з 150 мандатів), ніж в ЧР, де коаліція має 118 депутатських мандатів з 200.

3. Феномен нових партій.

На виборах 2010 р. в обидвох країнах значну підтримку отримали нові політичні партії.

Вперше в історії Чехії в парламенті будуть представлені відразу дві нові партії – «ТВП 09» і «Справи громадські», які спромоглися разом отримати четверту частину голосів виборців (26%). Успіх нових виборчих об'єднань (до яких обмежено можна застосувати поняття «партія») порівняно з ослабленням ГДП та ЧСДП (т.зв. чеськими «народними партіями» – «*Volksparteien*»), викликав неоднозначну оцінку в науковому середовищі та політикумі. Зокрема результат нових партій порівнюють з політичним «землетрусом» і називають таким, що «немає аналогів в стабільному політичному середовищі» (президент ЧР Вацлав Клаус) [4, с. 5].

ТВП 09 (Tradice Odpovědnost Prosperita 09 – TOP 09) [13] – новий суб'єкт правоцентристського табору, який формалізував свою діяльність в червні 2009 р. Партія виникла в контексті розколу в рядах чеських християнських демократів і позиціонується як альтернатива не тільки ХДС/ЧНП, але й ГДП. Прикметно, що партія вийшла за результатами виборів на лідируючі позиції у Празі, де традиційно сильні позиції ГДП. Значна частка успіху партії на виборах 2010 р. пов'язана з популярністю її лідера К.Шварценберга (т.зв. «*Rhänomen Schwarzenberg*» [5, с. 2]) та професіоналізмом М. Калоусека (фактичного засновника ТВП 09). Партія дотримується консервативних позицій, виступаючи з актуальними в умовах економічної кризи популістичними гаслами щодо скорочення бюджетного дефіциту, урізання соціальних виплат, зменшення фінансування та оптимізацію державного апарату. Програма партії на виборах 2010 р. була орієнтована, насамперед, на молодь.

Іншою політичною силою, що вперше представлена в Палаті депутатів і в урядовій коаліції, є ліберальне об'єднання «Справи громадські» (*Věci veřejné*) [14], засноване в 2001 р. Ідеологія партії – суміш популізму, ліберальних закликів щодо скорочення бюджетних видатків та державного боргу. В агітації прихильників партія широко використовує Інтернет-технології, зокрема позиція партії з багатьох питань формується в результаті прямого голосування на офіційному Інтернет-сайті. На виборах 2010 р. партія орієнтувалася на гетерогенний електорат: як тих, які володіють визначеними партійно-політичними пріоритетами, але розчарувалися в ГДП або не згодні з курсом голови І. Парубека (ЧСДП), так і тих, які просто хотіли бачити нові обличчя в чеській політиці. Гасло оновлення політичної сцени виявилось дієвим з огляду на те, що з 2010 р. третю частину чеського парламенту складають нові політики.

Подібно до ЧР в Словаччині також дві нові політичні сили «Свобода і Солідарність» та «Міст» отримали разом 20% голосів виборців і є представленими в парламенті.

Перемога «Свободи і солідарності» (*Sloboda a Solidarita – SaS*) [10] на чолі з економістом Р.Суліком виявилася доволі серйозною як на новачка партійно-політичної системи. Партія була заснована 28 березня 2009 р., а вже через рік і здобула 12,1% голосів виборців, продемонструвавши тим самим феноменальний ріст електоральної прихильності (див.табл. 3).

Таблиця 3.

Динаміка електоральних переваг щодо СіС за даними дослідницької агенції FOCUS [17]

Рік	I	II	III	IV	V	VI	VIII	IX	X	XI	XII
2009	–	–	–	–	2,0	2,5	3,4	3,2	4,4	3,6	5,3
2010	5,5	9,6	8,6	11,5	13,3	12,4					

Ідеологічні принципи СіС сформовані в руслі правого лібералізму та ліберталізму. За внутрішньою структурою партія є близькою до чеської партії «Справи громадські», але її економічна програма є ближче до ТВП 09. Примітним у технологічному плані було посилене використання Інтернет-агітації у виборчій кампанії 2010 р. Електоральний сегмент партії – це насамперед молоді люди, жителі великих міст, бізнесмени, студенти, члени Інтернет-спільноти. Зокрема, серед усіх партій СіС має найбільше прихильників в соціальній мережі Facebook (близько 70 тис.).

Окремо слід відзначити успіх нової партії «Міст» («Most-Híd» - обидва слова означають «міст»: словац. «Most», угорц. «Híd»), заснованої 30 червня 2009 р. [12]. Очолює партію Б. Буґар – колишній лідер впливової серед угорців Партії угорської коаліції (ПУК). «Міст» виступає за міжетнічну співпрацю, налагодження відносин між словаками та угорцями, і загалом, дотримується поміркованих позицій на протиположності більш радикальній Партії угорської коаліції. Поряд з ідеями етнічної толерантності, партія репрезентує також інтереси угорської нацменшини, тому регіональний вимір електоральних здобутків партії відображений районами компактного проживання угорської нацменшини – південь Словаччини (зокрема, в Нітранському краї – 17,26%, в Трнавському – 18,18% [8]). Хоча, слід відмітити, що на виборах 2010 р. за словацько-угорську партію «Міст» голосувало і чимало етнічних словаків. Загалом на виборах 2010 р. партія отримала 8,12% голосів виборців, тоді як ПУК не змогла подолати 5 %-вий бар'єр. В результаті партія «Міст» стала єдиним репрезентантом угорської меншини в словацькому парламенті.

В контексті аналізу причин успіху нових партій, слід відмітити ту особливість, що вибори 2010 р. проходили в умовах світової економічної кризи та валютних негараздів в країнах «зони євро». Це доволі специфічно позначилося на результатах волевиявлення: виборці проголосували не за ліві, лівоцентристські партії з лозунгами об'ємних соціальних програм, а за прагматичні сили, незважаючи на їх плани заходів щодо жорсткої економії державних коштів.

4. *Поразка відомих політиків та усталених політичних сил, які постійно здобували представництво в законодавчому органі.*

Вперше поза стінами словацького парламенту залишилася потужна в минулому політична сила – *Народна партія/Рух за демократичну Словаччину – НП/РЗДС (Ľudová strana/Hnutie za demokratické Slovensko - ĽS-HZDS)*. Партія та її лідер В.Мечіар домінували в партійно-політичній системі Словаччини в перші роки після розпаду Чехословаччини та входили до урядової коаліції Р.Фіцо в 2006-2010 рр. Очевидно, ці вибори підсумували політичну кар'єру В.Мечіара. Заступник голови партії М.Кленко патетично підсумував результати партії в 2010 р.: «НП-РЗДС на цих виборах не програла, програла Словаччина» [11].

Вибори 2010 р. ознаменували історичний провал і для т.зв. «третьої сили» чеської партійної системи – *Християнського і демократичного союзу Чехословацької народної партії – ХДС/ЧНП (Křesťanská a demokratická unie/Československá strana lidová – KDU/ČSL)* на чолі з К.Свободою. Хоча, безумовно, політичний вплив К.Свободи не можна порівнювати з впливом В.Мечіара в свій час. Партія здобула в 2010 р. 4,39% голосів і вперше після розпаду Чехословаччини не матиме парламентського представництва. Серед основних причин поразки слід назвати, насамперед, невиразність виборчої програми та її презентації в ході виборчої кампанії. Зокрема християнські демократи значно менше, ніж основні конкуренти, приділяли уваги актуальним економічним питанням, не змогли запропонувати нові оригінальні теми, як, приміром, *Справи громадські* (наголос на елементах прямої демократії та транспарентності діяльності) чи ТВП 09 (готовність до «раціоналізації» держави, підвищення ефективності її функціонування), і навіть часто поступалися конкурентам на традиційно своєму тематичному полі [2, с.57]. Ці недоліки, зрештою, послабили електоральний потенціал і відповідно результат ХДС/ЧНП.

Порівняно з попередніми виборами чеський та словацький парламенти позбавилися представництва ще одного свого члена. Зокрема, постійно до виборів 2010 р. була представлена в словацькому парламенті Партія угорської коаліції (ПУК), а в засіданнях Палати депутатів ЧР в 2006-2010 рр. брали участь представники від Партії зелених.

Електоральний ресурс *Партії угорської коаліції (Strana maďarskej koalície)* послабився внаслідок агресивної націоналістичної виборчої кампанії, яка, подібно до технологічної лінії СНП, була орієнтована на розпалювання міжетнічного напруження. В цьому контексті політолог М.Горски говорить про поразку політики «орбанізму» (від прізвища угорського політика В.Орбана), якої дотримувалася ПУК [9]. «Ніхто інший, а лише громадяни угорської національності в Словаччині, які живуть тут, дали чітку відповідь політичній еліті Словаччини і політичній еліті в Будапешті, що без них і про них ніхто вирішувати не може», – підсумовує М.Горски [9]. Таким чином словацькі угорці висловилися за зменшення напруження, надавши перевагу поміркованій партії «Міст».

5. *Поразка радикалів.*

Словацька національна партія (Slovenská národná strana – SNS) ледве подолати 5 %-вий бар'єр (5,07% голосів) і втратила у порівнянні з попередніми виборами більше половини виборців (в 2006 р. – 11,7%). Технологічна ставка на т.зв. «угорську карту» (maďarská karta) не спрацювала на словацькому електоральному полі, незважаючи на напруженість відносин між Будапештом та Братиславою. Антиугорська риторика мала відносний успіх для СНП тільки на півночі Словаччини (зокрема у Жилінському краї – 9,07% голосів, у Тренчинському краї – 7,11% голосів [8]), де частина населення ще не втомилася від спекуляції на словацько-угорських конфліктах.

Потужний ультранационалістичний аналог словацької СНП в чеській партійній системі відсутній, оскільки іншим є зміст міжнародних відносин. Але, якщо глянути в протилежний полюс ідеологічного спектру, то фіксується представництво в

Палаті депутатів крайніх лівих – *Комуністичної партії Чехії і Моравії (Komunistická strana Čech a Moravy – KSČM)*, результат якої, порівняно з виборами 2006 р. практично не змінився – 11,27% (2006 р. – 12,81%). Прикметним є те, що вперше в парламентській історії Чеської республіки комуністи зайняли четверте, а не третє місце. Партія має стабільний електоральну основу в межах 12-13%, яка, попри дію біологічного циклу щодо літніх виборців, демонструє унікальну здатність до оновлення і поповнення. Однак коаліційний потенціал партії є мінімальним. Участь КПЧМ в формуванні парламентської більшості є традиційно неприйнятною для інших партій, які розглядають комуністів як антидемократичну силу, що уперто не відмовляється від комуністичних принципів і деструктивно критикує будь-який уряд в країні. Формування урядової коаліції правоцентристськими партіями в 2010 р., ще більше послаблює вплив комуністів на прийняття рішень, оскільки в минулі легіслативні періоди вони надавали т.зв. «тиху підтримку» лівоцентристським урядам.

5. Порівняно низький рівень електоральної участі чехів та словаків.

Явка на виборчі дільниці в ЧР склала 62,6%, в Словаччині – 58,8 % від загальної кількості громадян, що мають право голосу (див. табл. 4, 5). Ці результати стали другими найнижчими показниками електоральної участі за весь час проведення демократичних виборів в обидвох республіках після 1990 р. (найнижча електоральна участь на парламентських виборах зафіксована в ЧР в 2002 р.– 58%; в СР в 2006 р.– 54,7%). Однак навіть даний показник електоральної участі є вищим ніж прогнозували соціологи [1; 16].

Таблиця 4.

Електоральна участь на парламентських виборах до Чеської національної ради (1990, 1992 рр.) та до Палати депутатів ЧР [3].

Рік виборів	1990	1992	1996	1998	2002	2006	2010
Показник явки виборців (у %)	96,8	85,1	76,4	74,0	58,0	64,5	62,6

Таблиця 5.

Електоральна участь на виборах до Словацької національної ради (1990, 1992 рр.) та до Національної ради СР.

Рік виборів	1990	1992	1994	1998	2002	2006	2010
Показник явки виборців (у %)	95,4	84,2	75,6	84,2	70,1	54,7	58,8

І чеські, і словацькі дослідники констатують слабкий мобілізаційний потенціал виборів 2010 р. Попри традиційне загострення міжпартійної боротьби перед виборами, актуалізацію питань пов'язаних з економічною кризою та наявність спекулятивних проблем (на кшталт «угорської карти») виборчим кампаніям і політичному життю цих країн загалом бракувало «сильних» тем, які б активізували, розділяли суспільство, як це було, приміром, в 1990-х рр. [1;16].

Вказані вище аналогії та подібності між чеськими та словацькими виборами 2010 р. дали привід окремим аналітикам говорити про реалізацію в Словаччині т.зв. «чеського сценарію».

Водночас словацький політолог Г.Месежніков, аналізуючи результати виборів 2010 р. в Чехії та Словаччині, вказує на їх умовну подібність, зокрема в аспекті перемоги і поразки лівоцентристських партій та успіху нових партій [7]. При цьому вчений вказує на щонайменше дві основні відмінності словацьких виборів від чеських. По-перше, в результаті виборів 2010 р. відбулося посилення парламентських позицій Напрям-СД, порівняно з послабленням чеських соціал-демократів. По-друге, на відміну від ЧСДП Напрям-СД не є стандартною лівою, тим паче соціал-демократичною, партією. Напрям-СД – «це політичний проект, заснований на особистих владних амбіціях Роберта Фіцо та економічних інтересів невеликої групи бізнесменів, які розбагатіли в епоху Мечіара завдяки приватизації і щедрим державним замовленням», – досить різко констатує Г.Месежніков [7].

Таким чином базовий порівняльний аналіз результатів парламентських виборів 2010 р. у Чеській республіці та Словаччині дозволив простежити подібності, що стосуються зміни ідеологічного вектору електоральних симпатій і відповідно формування коаліцій, окремі аналогії можна провести між прагненням виборців оновити склад політичної еліти, зростає несприйняття в суспільстві радикальних політичних гасел. Результати чеських і словацьких парламентських виборів призвели не тільки до зміни урядової коаліції в країні, а й значною мірою зумовили реорганізації в партійних системах, змінивши склад і політичний вплив її учасників. Попри те, що парламентські вибори 2010 р. є відображенням внутрішньої політичної ситуації, специфічної в кожній країні, вони поєднані прагненням і чехів, і словаків до змін у функціонуванні національних політичних систем.

1. Analytici : Volebná účast' bude nižšia, chýbajú silné témy. – Режим доступу : <http://ovobach.topky.sk/c/1454/analytici-volebna-ucast-bude-nizsia-chybaju-silne-temy>
2. Analýzy k výsledku KDU-ČSL v parlamentních volbách v roce 2010. Podklad pro vyhodnocení volebního neúspěchu KDU-ČSL ve volbách do PSP v r. 2010. – Режим доступу : <http://www.kdu.cz/Kdu/media/Kdu/Volby/analýza/C.doplňující-analýzy.pdf>
3. Český statistický úřad. – Режим доступу: <http://www.volby.cz/>
4. Erfried A. Wahlen in der Tschechischen Republik 2010 – Politische Stabilität und Neuanfang sehen anders aus / Erfried Adam, Jan Zajíc // FES-Kurzbericht. – 2010. – №3 (Mai). – 8 S.
5. Mallota J. Projektland : Tschechische Republik. Parlamentswahlen 28.-29.05.2010 / Jindrich Mallota. – München : Hanns-Seidel-Stiftung, Institut für Internationale Begegnung und Zusammenarbeit. – 4 S.
6. Mesežnikov G. Parlamentné voľby na Slovensku 2010 : výsledky a kontext / Grigorij Mesežnikov – Режим доступу : http://www.ivo.sk/buxus/docs/publicistika/subor/mesez_boell_29_6_10.pdf
7. Mesežnikov G. Slovenské voľby 2010 : Keď víťazstvo znamená porážku / Grigorij Mesežnikov // Volebný infoseris (sekcia Parlamentné voľby 2010 - Analýzy). – Режим доступу : <http://www.infovolby.sk/index.php?base=data/parl/2010/analýzy/1276865665.txt>
8. Počet a podiel platných hlasov odovzdaných pre politické strany podľa obvodov a krajov. – Режим доступу : <http://www.volbysr.sk/>

9. Politológovia vítajú výsledky volieb, hovoria o prekvapeniach – Режим доступу : <http://volby2010.tvnoviny.sk/clanok-530105-politologovia-vitaju-vysledky-volieb-hovoria-o-prekvapeniach>
10. Sloboda a Solidarita. Politická strana. – Режим доступу : <http://www.strana-sas.sk/>
11. SMK už blahoželá bugárovcom k úspechu // <http://aktualne.centrum.sk/domov/parlamentne-volby/clanek.phtml?id=1209923>
12. Strana Most-Híd. – Режим доступу : <http://www.most-hid.sk/>
13. TOP 09. Politická strana. – Режим доступу : <http://www.top09.cz/>
14. Věci veřejné. Politická strana. – Режим доступу : <http://www.veciverejne.cz/>
15. Volby do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 2010. – Режим доступу : http://app.statistics.sk/nrsr_2010/index.jsp
16. Volby měly standardní účast – 62,6 procenta voličů. – Режим доступу : <http://aktualne.centrum.cz/domaci/volby/strany/clanek.phtml?id=669478>
17. Volebné preferencie politických strán. Agentúra FOCUS. – Режим доступу : <http://www.focus-research.sk/?section=show&id=10>

SUMMARY

Klyuchkovych A. THE PARLIAMENTARY ELECTIONS OF 2010 IN THE CZECH REPUBLIC AND SLOVAKIA: ANALOGY AND PECULIARITIES

In the article the comparative analysis of results and policy implications of parliamentary elections in 2010 in the Czech Republic and Slovakia are analyzed. The author clears out the similarities and differences in the sympathies of voters, parliaments structuring and forming government coalitions. The conclusion is that the electoral motivation of the population has a similar political and cultural foundation, citizens concerned about similar social and economic problems, including slovak and czechs and make such policy choices.